

AZ „ÁLLANDÓ GYAKORLAT” AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZELJÁRÁSBAN

AZ AB ÉS A JOGBIZTONSÁG

A kiszámíthatóság a jogrendszerrel kapcsolatos egyik legfontosabb elvárás. A jog rendeltetése, hogy az életviszonyokat a jövőre nézve mindenki számára világosan és egyértelműen szabályozza, a lehető legkisebbre csökkentve a konfliktusok kialakulásának valószínűségét. Az ennek ellenére felmerülő viták megoldására a jogrendszernek előre szabályozott, formalizált eljárásokkal kell készen állnia. Az eljárások eredményeként megszületett döntések által lesznek mindkét fél számára elfogadhatók, hogy azok döntéshozói önkéntől mentesen, mindenki által előre ismert, objektív mércén és nyilvános indokoláson alapulnak. Ennek hiányában a jog nemhogy társadalmi konfliktusok kezelésére nem lenne alkalmas, hanem maga is generálná azokat.

Éppen ezért a jogállamiság deklarálása az alkotmány egyik legfontosabb tétele. Az Alkotmánybíróság számos határozatában mutatott rá, hogy a jogállamiság elve nem pusztán deklaráció, hanem önállóan alkalmazható alkotmányjogi norma, melynek megsértése önmagában is megalapozza valamely jogszabály alkotmányellenességét.¹ A fentiekben kifejtetteknek megfelelően a jogállami minőség egyik legfontosabb követelménye a jogbiztonság. E szerint az államnak kötelessége biztosítani, hogy „a jog egésze, annak részterületei, és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára”.² A jogbiztonság követelménye egyszerre jelenti a jogalkotás és a jogalkalmazás önkény nélküli, kiszámítható működését. Nyilvánvaló, hogy ez elsősorban a jogalkotó felelőssége. A jogszabályokban kell pontosan, ellentmondásmentesen meghatározni a jogalanyok jogait és kötelezettségeit és előírni a jogalkalmazó fórumok számára a követendő eljárást.

Azonban az életviszonyok rendkívüli változatossága és dinamikus változása nem teszi lehetővé, hogy a jogalkalmazó szervek pusztán paragrafusautomatiként³ működjenek, melyekbe csak be kell táplálni a tényállást, a tökéletes jogszabályt, majd az kiadja a jogi szempontból megkérdőjelezhetetlen vég-

eredményt. A jogalkalmazók állandó jogértelmezésre kényszerülnek, hogy megfeleltessék a folyamatosan változásban lévő, összetett életviszonyokat a törvényekben leírt tényállásoknak.⁴ A jog kiszámítható működése szempontjából rendkívül fontos azonban, hogy a jogalkalmazás ezt a tevékenységet szintén előre meghatározott szabályok szerint, kiszámítható módon végezze. A jogtudomány több évszázados fejlődése során kiérlelt megoldásokat kínál a helyes jogértelmezésre vonatkozóan. A jogalkalmazás működésének átláthatóságát a jogértelmezés közismert elveinek alkalmazása mellett a jogalkalmazás hierarchikus fórumrendszere is elősegíti. A hierarchia csúcsán lévő fórum elvi jelentőségű döntéseit az alacsonyabb fórumok rendszerint követik. Számos jogrendszerben ezt kifejezetten elő is írják. Magyarországon a bírói jogalkalmazás egységességét a Legfelsőbb Bíróság hivatott biztosítani. Ennek érdekében a bíróságokra *ipso iure* is kötelező jogegységi határozatokat tesz közzé. A rendes és rendkívüli jogorvoslati lehetőségek hivatottak biztosítani, hogy a bírók valóban a mindenki által ismert szabályok és elvek szerint hozzák meg döntésüket.

A jogintézmények kiszámítható működésének követelménye természetesen az AB-re is érvényes. Az alkotmánybíráskodás esetében számos speciális tényező teszi fokozottan érzékennyé ezt a kérdést. Az alkotmánybírák tevékenységét ugyanis, más jogalkalmazóktól eltérően, kizárólag az alkotmány köti. Az alkotmányellenes törvényeket és egyéb jogszabályokat nemhogy nem kötelesek alkalmazni, hanem azokat ki kell iktatniuk a jogrendszerből. Elvileg arra is lehetőség van, hogy megsemmisítsék a saját eljárásukra vonatkozó törvények alkotmányellenesnek tartott rendelkezéseit. A másik sajátosság, hogy az alkotmánybíráskodásnak rendszerint nincs olyan összetett fórumrendszere, mint a rendesbíráskodásnak, mely segítené a dogmatikai megoldások csiszolódását. Mindezekre tekintettel különösen fontos az alkotmánybírási döntések szakmailag kifogástalan, előre rögzített elvek szerinti megalapozása. Csak világos, az alkotmányon alapuló objektív mérce következetes alkalmazásával kerülhetik el az alkotmánybírák annak látszatát, hogy döntéseiket aktuálpoliti-

kai szempontok motiválják. Hosszú távon csak akkor tud az alkotmánybíróság eleget tenni konfliktusfeloldó funkciójának, ha képes fenntartani a pártatlanságába vetett hitet.

Az AB éppen ezért köteles megindokolni döntéseit. A fentiekkel összecsengő módon fejtette ki Sólyom László a halálbüntetés eltörlését kimondó alkotmánybírósági határozathoz csatolt párhuzamos indokolásában, hogy az AB kizárólag alkotmányjogi érvekkel alapozhatja meg döntését. Az alkotmánybíróság ítéleteivel koherens rendszert alkot, mely az alkotmány fölött mint láthatatlan alkotmány az alkotmányosság biztos mércéjéül szolgál.⁵ Tehát az alkotmánybíróság működésének kiszámíthatóságát e koherens rendszer és a belőle levezethető objektív alkotmányossági mérce hivatott biztosítani. A jogalkotó és jogalkalmazó szervek kötelesek e mércehez igazítani működésüket, és ez teszi lehetővé az alkotmány egységes érvényesülését.

Az AB ennek megfelelően tartja magát határozataiban kifejtett elvi megállapításaihoz, így számos elvi kérdésben állandósult a gyakorlata. Ebből következik, hogy ma már a legtöbb határozat indokolásának alapja az „állandó gyakorlatra” való hivatkozás. Az indokolás rendszerint tartalmazza az „állandó gyakorlat” mibenlétét és az azt megalapozó határozatokat. Csak akkor van szükség részletesebb indokolásra, ha a határozat új elvi jelentőségű tételt fejt ki vagy az addig követett gyakorlatot finomítja. A jövőbeli gyakorlatot jelentősen meghatározó, elvi jelentőségű határozatait az Alkotmánybíróság sokszor akkor is közzéteszi a Magyar Közlönyben, ha arra egyébként az alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban Abtv.) nem kötelezné.⁶

AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZELJÁRÁS LEFOLYTATÁSÁNAK FELTÉTELEI

Ennek az írásnak a célja egy első olvasásra meglepő alkotmánybírósági végzés indokolásának alaposabb vizsgálata. A fenti gondolatok tükrében elsősorban azt fogom görcső alá venni, hogy az „állandó gyakorlatra” való hivatkozás alátámasztható-e korábbi döntésekkel, és a konkrét ügyben ellátja-e az AB a hitvallása szerint ellátandó funkciót. Az AB 898/D/1999. számú végzésében (a továbbiakban végzés) a testület egy alkotmányjogi panasz alapján megindult eljárást szüntetett meg. A panaszost 1999-ben, még a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény (a továbbiakban régi Be.) alapján folyó eljárásban ítélték pénzbüntetésre. A jogerős másodfokú döntés kézhezvételét követően alkotmányjogi panasszal fordult az Alkot-

mánybírósághoz, támadva a régi Be. 235. § (1) bekezdését és 260. §-át. Az alapjogi sérelmet abban látta, hogy e jogszabályhelyek lehetővé tették, hogy a felmentő elsőfokú ítélet után a másodfokon eljáró Legfelsőbb Bíróság bűnösnek mondja ki és pénzbüntetésre ítélje anélkül, hogy az elmarasztaló ítélet ellen jogorvoslati lehetősége volna. Ezzel véleménye szerint sérült a védelemhez és a jogorvoslatához való joga, és nem érvényesült az ártatlanság védelme.

Az Abtv. 48. §-a szerint alkotmányjogi panasz benyújtásának akkor van helye, ha a panaszos alkotmányban biztosított jogainak sérelme alkotmányellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be. További feltételként csak a panasz benyújtásának határidejét határozza meg az Abtv. E szerint a panaszt a jogerős határozat kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani, mely feltételnek a panaszos eleget is tett.

Az Alkotmánybíróság több mint hat évvel később, 2007. január 15-én hozta meg a szóban forgó eljárást megszüntető végzést. Időközben (2003. július 1-jén) hatályba lépett az új büntetőeljárás törvény (az 1998. évi XIX. törvény; a továbbiakban Be.). A Be. szintén egyfokú jogorvoslati rendszert biztosított, mely 2006. július 1-jétől vált kétfokúvá a Be.-t módosító 2006. évi LI. törvény hatálybalépésével. Tehát az alkotmányjogi panasz elbírálásának időpontjában a támadott törvényhelyek már nem voltak hatályban.

Az AB az eljárást „állandó gyakorlatára” hivatkozva szüntette meg. E szerint az Alkotmánybíróság „a már hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányellenességét nem vizsgálja, ha annak egyedüli eljárási jogi következménye – az alkotmányellenesség megállapítása esetén – a norma hatályvesztésének kimondása lenne. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint azonban a nem hatályos jogszabály alkotmányellenességének megállapítására és a jogszabály konkrét esetben való alkalmazhatósága meghatározására irányuló alkotmányjogi panasz esetén – az egyéb törvényi feltételek vizsgálata mellett – vizsgálni kell, hogy a nem hatályos jogszabály alkotmányellenessége megállapításának lehet-e az alkotmányesértés kimondásán túlmenő eljárásjogi következménye.” Ez az „állandó gyakorlat” által támasztott követelmény olyan további feltételt támaszt az eljárás érdemi lefolytatásához, amely az Abtv. 48. §-ának nyelvtani értelmezéséből nem következik. Az alábbiakban azt vizsgálom, hogy a panaszos az AB „állandó gyakorlatának” ismeretében számíthatott-e az ügy ilyen módon történő befejezésére.

Az indokolás négy határozatra utal, melyek az „állandó gyakorlat” fennállását hivatottak igazolni, ám ezek vizsgálata meglepő eredményre vezet. Az elsőként hivatkozott 335/B/1990. AB végzés nem alkot-

mányjogi panasz kapcsán született, hanem egy már hatályon kívül helyezett törvény alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló eljárást szüntetett meg. Az igazi meglepetést a 64/2002. (XII. 31.) AB határozat és az 50/2003. (XI. 5.) AB határozat okozza, mivel egyik esetben sincs szó az eljárás megszüntetéséről. Sőt nemhogy érdemben bírálta el az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat, hanem az indítványbeli kérelemnek megfelelően a panaszosok jogsérelmének orvoslásáról is rendelkezett. Az 50/2003. (XI. 5.) AB határozat indokolása ráadásul részletesen összefoglalja az Alkotmánybíróságnak az alkotmányjogi panaszra vonatkozó gyakorlatát, mely finoman szólva nincs összhangban a végzés indokolásában leírtakkal. Az e határozatban kifejtettekre a későbbiekben még visszatérünk.

A végzés indokolása szerinti „állandó gyakorlatot” valójában egy hivatkozott határozat támasztja alá, a 3/1998. (II. 11.) AB határozat. Ebben az esetben az indítványozók a közúti közlekedés rendőrhatalósági igazgatásáról szóló 20/1990. (VIII. 6.) BM-rendeletnek a gépjármű-vezetői engedély visszavonására vonatkozó szabályait támadták. Az indítványok a rendelkezések alkotmányosságának utólagos vizsgálatát és alkotmányjogi panasz alapján három konkrét esetben alkalmazhatóságuk kizárását kezdeményezték. Az indítványok még 1993-ban érkeztek be az Alkotmánybírósághoz.⁷ A támadott jogszabályt 1998. január 1-jétől a 48/1997. (VIII. 26.) BM-rendelet váltotta fel. Az indítványok beérkezése után több mint négy évvel, az új rendelet hatálybalépését követő két hónapon belül hirdette ki határozatát az Alkotmánybíróság. A „hosszabb ideje követett gyakorlatnak” megfelelően csak az új rendeletnek a régivel tartalmilag megegyező szabályai utólagos alkotmányossági vizsgálatára került sor, mivel az „állandó gyakorlat” szerint „nem hatályos jogszabály tekintetében nincs helye utólagos és elvont normakontrollnak, ha annak egyedüli eljárási következménye – az alkotmányellenesség megállapítása esetén is – a jogszabály hatályvesztésének kimondása lehetne”. Tehát az Alkotmánybíróság a 20/1990. (VIII. 6.) BM-rendelet alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítványokat megszüntette. Nem adott helyt a testület az alkotmányjogi panaszoknak sem. Ennek indokolásaként valóban felbukkan „állandó gyakorlatként” hivatkozott mondat: „jogszabály konkrét esetben való alkalmazhatósága meghatározására irányuló alkotmányjogi panasz esetén – az egyéb törvényi feltételek vizsgálata mellett – vizsgálni kell, hogy a nem hatályos jogszabály alkotmányellenessége megállapításának lehet-e az alkotmánysértés kimondásán túlmenő eljárási következménye.” Ezt követően még egy jelentős megállapítást tett az Alkotmány-

bíróság, melynek révén valóban közelebb kerülünk az „állandó gyakorlat” megismeréséhez. E szerint „a nem hatályos jogszabály alkotmányossági vizsgálatának az alkotmánysértés megállapításán túlmenő eljárási következménye a konkrét esetben való alkalmazhatóság kizárása lehetne. Ennek azonban törvényi feltétele, hogy azt »az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke« indokolja. (1352/D/1992. AB hat., ABH 1995, 649.). A vizsgált esetben az Alkotmánybíróság az Abtv. 43. § (4) bekezdésben foglalt kivételes jogosultságának gyakorlására nem látott okot, ezért az alkotmányjogi panaszt elutasította.”⁸

E megállapítások lényegének megértéséhez elengedhetetlen az Abtv. alkotmányjogi panaszra vonatkozó rendelkezéseinek ismertetése. Az Abtv. alkotmányjogi panasz címszó alatt szereplő 48. §-a pusztán abban nyújt eligazítást, hogy mikor van helye az eljárás megindításának. Az eljárás lehetséges jogkövetkezményeit azonban nem részletezi, pusztán annyit ír elő, hogy a panaszeljárásra az alkotmányellenesség utólagos vizsgálatának szabályai az irányadók (Abtv. 40–43. §). A hivatkozott Abtv.-beli rendelkezések főszabályként az alkotmányellenes jogszabályok *ex nunc* hatályú megsemmisítését írják elő. Azonban kivételesen lehetőség van arra, hogy a főszabálytól eltérően állapítsák meg a jogszabály hatályon kívül helyezésének időpontját, vagy akár kizárják annak konkrét esetben történő alkalmazhatóságát, ha ezt a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja.

Az alkotmánybírák az Abtv. 43. és 48. §-ának egybevetéséből arra a következtetésre jutottak, hogy nemcsak az utólagos normakontroll, hanem az alkotmányjogi panasz esetén is vizsgálni kell, hogy az indítványozónak „különösen fontos érdeke” fűződik-e a jogszabály alkalmazhatóságának konkrét esetben történő kizárásához. Ebben az esetben e „kivételes jogosultság” gyakorlására nem látott okot az Alkotmánybíróság. Sajnálatos módon arra a kérdésre nem kapunk választ az indokolásból, hogy mi alapján lehet megítélni, mikor indokolja az indítványozó „különösen fontos érdeke” a konkrét esetben történő alkalmazhatóság kizárását. A döntéssel nem új, elvi jelentőségű megállapítást vezetett be az AB, hiszen egy korábbi döntésére, az 1352/D/1992. AB határozatra hivatkozik.

Ez utóbbi ügy sok szempontból hasonló, mint amelyben a vizsgált végzést meghozták. A panaszos 1992-ben beadott indítványában azt sérelmezte, hogy a régi Be. lehetővé tette az aaptalannak bizonyult fogva tartásból eredő kártalanítási igény tárgyaláson kívüli elbírálását. Ez a panaszos szerint a bírói úthoz való alapvető jogot – az alkotmány 57. § (1) bekezdését – sérti. A döntés 1995 májusában szü-

letett meg, időközben azonban a régi Be. támadott rendelkezései módosultak, és kötelezővé vált a szóban forgó kártalanítás iránti igények tárgyaláson történő elbírálása. Ebből következően az alkotmányjogi panaszt a számunkra már ismerős indokolással utasította el az AB, vagyis nem tartotta szükségesnek a jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságának visszamenőleges kizárását. Azonban e határozat áttanulmányozása után sem tudhatjuk meg, mi alapján ítélt meg az eljárást kezdeményező „különösen fontos érdeke”, illetve nem fogjuk megtalálni az elvi kifejtését annak a tételnek sem, mely szerint az alkotmányjogi panasz eljártásának feltétele, hogy annak legyen az alkotmányértés kimondásán túlmenően eljárásjogi következménye. Ebben a döntésben is találhatunk utalást egy korábbi határozatra, ami azonban nem alkotmányjogi panasz eljártás, hanem utólagos normakontroll-eljárás eredményeként született.⁹

A fentiek alapján a vizsgált végzés alapjául szolgáló tételek elvi igazolásával a hivatkozott határozatok adósak maradnak. A négy határozatból egy nem releváns, kettő pedig a vizsgált végzés indokolásával kifejezetten ellentétes megállapításokat tartalmaz. Az egyetlen fennmaradó határozatban valóban fellelhetők a végzés indokolásában szereplő tételek. Azonban azt is látnunk kell, hogy az Alkotmánybíróság mind a 3/1998. (II. 11.) AB határozat, mind az 1352/D/1992. AB határozat alapjául szolgáló ügyben a panaszokat – érdemi vizsgálat eredményeként – el és nem visszautasította,¹⁰ bár való igaz, hogy a korábban hatályban lévő jogszabályi rendelkezések alkotmányosságát érdemben egyik esetben sem vizsgálta. E határozatok tartalmazzák, hogy alkotmányjogi panasz esetén vizsgálni kell, lehet-e az alkotmányértés kimondásán túlmenően eljárásjogi következménye a nem hatályos jogszabály alkotmányellenessége megállapításának. Ezekben az esetekben azért nem volt ilyen eljárásjogi következmény, mert az AB szerint nem volt az eljárást kezdeményezőknél olyan „különösen fontos érdeke”, mely indokolta volna az Abtv. 43. § (4) bekezdésében biztosított azon kivételes jogosultságának az alkalmazását, mely szerint visszamenőleg ki lehet zárni a jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságát. A vizsgált végzés által hivatkozott, az eljárást megszüntetését megalapozó elvi tétel valóban jelen van az AB gyakorlatában.

A végzés alapjául szolgáló ügyben nehéz lenne amellettt érvelni, hogy az eljárás kezdeményező-

jének különösen fontos érdeke ne indokolná a régi Be. támadott rendelkezései konkrét esetben történő visszamenőleges kizárását, hiszen itt a panaszos büntetőjogi felelősségének megállapításáról van szó. Ennek megfelelően az AB részletesen megvizsgálta, hogy mi lehet az alkotmányellenesség megállapításának eljárásjogi jogkövetkezménye.

ALKOTMÁNYJOGI PANASZ A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Arra a kérdésre, hogy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja-e a támadott normák visszamenőleges kizárását, az alkotmánybírák a Legfelsőbb Bíróság 2005. 1299. szám alatt közzétett elvi határozata alapján válaszoltak. Az elvi határozat a 20/2005. (V. 26.) AB határozat folyományaként született. Az AB döntése a Be. 360. § (1) bekezdésének alkotmányosságát vizsgálta,¹¹ amely a másodfokú bíróság tanácselnökének jogkörévé tette annak eldöntését, hogy a fellebbezést tanácsülésen, nyilvános ülésen vagy tárgyalás tartásával bírálják-e el. Az AB szerint sérült az alkotmány 2. § (1) bekezdése által garantált jogbiztonság elve, mivel nem volt egyértelműen szabályozva, hogy mely esetekben melyik eljárási formát választhatja a tanácselnök. A legfőbb alkotmányossági problémát azonban az jelentette, hogy tanácsülésen is lehetőség volt az eljárás ügydöntő határozattal történő lezárására, melynek eredményeként akár új jogkövetkezmény alkalmazására is sor kerülhetett. Ez pedig súlyosan sértette a tisztességes eljárás elvét, mivel nem volt biztosított a nyilvánosság, a szóbeliség, és még az ítélet jogerejének meghatározása is kérdéses volt. A tanácsülésen még csak

A VÉGZÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ ÜGYBEN NEHÉZ LENNE AMELLETT ÉRVELNI, HOGY AZ ELJÁRÁS KEZDEMÉNYEZŐJÉNEK KÜLÖNÖSEN FONTOS ÉRDEKE NE INDOKOLNÁ A RÉGI BE. TÁMADOTT RENDELKEZÉSEI KONKRÉT ESETBEN TÖRTÉNŐ VISSZAMENŐLEGES KIZÁRÁSÁT.

a jegyzőkönyv vezetése sem volt kötelező, így a felek attól a lehetőségétől is meg voltak fosztva, hogy egy esetleges felülvizsgálat alapjául szolgáló eljárási szabálytalanságokat feltárhassák. A felek előzetesen nem értesültek arról, hogy ügyüket a másodfokú bíróság tanácsülésen már tárgyalja. Mindezekre tekintettel a Be. támadott rendelkezéseit az Alkotmánybíróság megsemmisítette, és mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg amiatt, hogy az Országgyűlés nem szabályozta a jogbiztonság és a tisztességes eljárás követelményeinek megfelelően a fellebbezés tanácsülésen történő elbírálásának feltételeit. Mindemellettt alkotmányjogi panaszok eredményeként az Abtv. 43. § (4) bekezdésének alapján több ügyben kimondták a Be.

alkotmányellenesnek bizonyult rendelkezése alkalmazási tilalmát. Az alkotmánybíróági határozat útmutatást ad a sikeres alkotmányjogi panasz érvényesítésének módjáról is, a Be. 406. § (1) bekezdés a) pontját és a (2) bekezdés alkalmazását jelölve meg. E szerint a terhelt javára felülvizsgálatnak van helye, ha az AB elrendelte a befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát.¹² Ebben az esetben az ügyész köteles benyújtani az indítványt.

A legfőbb ügyéségi indítvány ellenére a panaszosok ügyében mégsem került sor új másodfokú eljárás lefolytatására. A Legfelsőbb Bíróság ugyanis nem értett egyet az Alkotmánybíróság és a legfőbb ügyész jogértelmezésével.

Álláspontjuk szerint a Be. hivatkozott szakaszai a jogerősen befejezett büntetőeljárásnak az Abtv. 43. § (3) bekezdése alapján történő felülvizsgálata elrendelésére vonatkoznak, nem arra az esetre, amikor az Alkotmánybíróság a jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságát zárja ki. Ez utóbbira ugyanis a Be. nem tartalmaz rendelkezést. Alkotmányellenes jogszabály vagy állami irányítás egyéb jogi eszköze alapján jogerős határozattal lezárt büntetőeljárás felülvizsgálatát akkor köteles elrendelni az Alkotmánybíróság, ha az eljárásban alkalmazott rendelkezés semmiségéből a büntetés vagy intézkedés csökkentése vagy mellőzése, illetőleg a felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne. A legfőbb bírák értelmezése szerint ez azt jelenti, hogy csak büntető anyagi jogszabály alkotmányellenessége esetén van helye felülvizsgálatnak. Miután az Alkotmánybíróság a büntetőeljárások felülvizsgálatát nem rendelte el, csak a Be. egy meghatározott rendelkezésének visszamenőleges alkalmazását tiltotta meg, nincs helye felülvizsgálatnak. A Be. által meghatározott felülvizsgálati okok kiterjesztő értelmezésére, bővítésére a Legfelsőbb Bíróság szerint ugyanis nincs törvényi lehetőség. Bár a 20/2005. (V. 26.) AB határozat indokolása alapján a felülvizsgálati eljárás révén a panaszosok jogséremlere orvosolást nyerhetett volna, erre valójában nem került sor.

A végzés meghozatalakor az Alkotmánybíróság már számolhatott a Legfelsőbb Bíróság alkotmányjogi panaszra vonatkozó álláspontjával. Így megalapozottan juthatott arra a következtetésre, hogy a panaszeljárás lefolytatásának eredményeként legfeljebb csak a már hatályon kívül helyezett Be.-szakaszok alkotmányellenességének kimondására kerülhetett volna sor, és ez a panaszos konkrét ügyére nem lett

volna kihatással. Így történhetett meg, hogy az Abtv. 48. §-a alapján kifogástalan alkotmányjogi panasz érdemi elbírálás nélkül maradt.

VARIÁCIÓK EGY TÉMÁRA

Miután megvizsgáltuk a panaszeljárás megszüntetésének indokait, térjünk vissza ahhoz a két AB határozathoz, melyekre a végzésben hivatkoztak az alkotmánybírák, és amelyekről csak annyit mondtunk, hogy nem szerepel bennük a döntés alapjául szolgáló tétel. Mindkét esetben panaszeljárásban került sor már hatályon kívül helyezett normák elbírálására.

AZ ALAPJOGSÉRELMET OKOZÓ NORMA MÁR NEM HATÁLYOS, ÉS SIKERES ALKOTMÁNYJOGI PANASZ ESETÉN SINCS OLYAN ELJÁRÁS, AMELLYEL A KONKRÉT JOGSÉRELEM ORVOSOLHATÓ VOLNA, HISZEN EZEN ELJÁRÁSI SZABÁLYOK HIÁNYA ÉPPEEN AZ EGYIK OKA VOLT AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI ELJÁRÁSNAK.

Az 50/2003. (XI. 5.) AB határozat az „első, szabadon választott Magyar Országgyűlés megalakulását követően kormányzati politikai szerepet betöltő személyeknek az előző politikai rendszer állambiztonsági tevékenységében való részvételének tényeit és körülményeit vizsgáló” országgyűlési bizottság (a továbbiakban bizottság) felállításáról szóló OGY-határozat¹³ alkotmányosságát vizsgálta

felül. Az indítványozók azt sérelmezték, hogy nem törvény, hanem OGY-határozat kötelezte őket a bizottság előtti megjelenésre, és a testület döntéseivel szemben nincs lehetőség jogorvoslatra, valamint hiányoznak az adatkezelésre vonatkozó rendelkezések. Az alkotmányossági aggályoknak helyt adva országgyűlési vizsgálóbizottságokra vonatkozó szabályozás hiányossága miatt az AB mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg.

Az OGY-határozat utólagos normakontrollja mellett egy alkotmányjogi panasz elbírálását is elvégezte a taláros testület. Mindez azért figyelemre méltó, mert – a végzés alapjául szolgáló ügygel ellentétben – az alkotmányjogi panasz benyújtásának Abtv. által támasztott követelményei korántsem egyértelműen teljesültek. Egyfelől OGY-határozatot, nem pedig jogszabályt kifogásolt a panaszos, másfelől még az sem volt egyértelmű, honnan kell számítani a hatvan napos benyújtási határidőt. Az Alkotmánybíróság végül elfogadta a panaszos érvelését, mely szerint ez az OGY-határozat tartalmát tekintve jogszabály, és a benyújtási határidő számításánál valóban irányadó időpont a bizottság megszűnésének napja. Az Alkotmánybíróság azt is megállapította, hogy a kérdéses OGY-határozat már nincs hatályban, hiszen a bizottságnak legkésőbb 2002. szeptember 30-ig be kellett fejeznie működését.

A probléma a fentiekhez hasonló. Az alapjogsérelmet okozó norma már nem hatályos, és sikeres alkotmányjogi panasz esetén sincs olyan eljárás, amellyel a konkrét jogsérelem orvosolható volna, hiszen ezen eljárási szabályok hiánya éppen az egyik oka volt az alkotmánybírói eljárásnak. Ennek megfelelően a panasz eljárás lefolytatásának egyedüli következménye csak a már hatályát veszített norma alkotmányellenességének kimondása lenne, így bármennyire sajnáljuk is az alapjogsérelmet szenvedett panaszost, az eljárást meg kell szüntetni.

A vizsgálóbizottság ügyében azonban más következtetésre jutottak az alkotmánybírók. Határozatuk indoklása szerint, bár való igaz, hogy hatályon kívül helyezett jogszabály esetén nincs helye absztrakt normakontroll eljárásnak, ha annak következménye csupán az alkotmányellenesség megállapítása lenne, azonban alkotmányjogi panasz esetén sor kerülhet a felülvizsgálatra. Ezért az Alkotmánybíróság az OGY-határozat „hatályosságának vizsgálatát nem tekintette olyan előkérdésnek”, amelytől az eljárás lefolytatása függ!

Tehát nyomát sem találjuk annak, hogy a panasz eljárás lefolytatásának feltétele volna a sikeres alkotmányjogi panasz további eljárási következményeinek létezése. A figyelmes olvasóban nyilvánvalóan felmerül a gyanú, hogy az Alkotmánybíróság biztos politikai megfontolások alapján döntött így, eltérve a fent ismertetett „állandó gyakorlatától”. Ekkor azonban újabb meglepetést tartogat számunkra e határozat indoklása. Furcsa módon e gyakorlatot is több határozattal tudták alátámasztani alkotmányunk legfőbb őrzői.

Érvelésük kézenfekvő kiindulópontja a híres-hírhedt 57/1991. (XI. 18.) AB határozat, mely egyértelművé tette, hogy az alkotmányjogi panasz valódi jogorvoslat. E szerint az indítványozónak alanyi joga van arra, hogy az Alkotmánybíróság konkrét ügyében eljárjon és határozatot hozzon. Ugyanis a jogalkotó az alkotmányjogi panaszt mint végső jogorvoslatot biztosítja a jogosult számára. (E határozatot az tette igazán ismertté, hogy a nyomaték kedvéért megsemmisített egy bírósági határozatot, mert másképp nem látta orvosolhatónak a panaszost ért jogsérelmet.)

Egy másik, hasonlóan nevezetes határozat is segítette 2003-ban az alkotmánybírákat döntésük megalapozásakor. A 23/1998. (VI. 9.) AB határozat alapján szolgáló ügyben a panaszos többszöri nekifutás ellenére sem tudott érvényt szerezni az alkotmányjogi panasz eljárásban megszületett, számára kedvező döntésnek.¹⁴ Végső elkeseredésében indítványozta az Alkotmánybíróságnál a bírósági döntés megsemmisítését. Az alkotmánybírók ekkor megelégtettek, hogy minden panasz esetén külön-külön kell orvoslást ta-

lálni az alapjogsérelmekre, és megállapították, hogy az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg akkor, amikor csak a büntető jogszabályok alkotmányellenessége esetben szabályozta az alkotmányjogi panasz jogkövetkezményeit. Hangsúlyozták, hogy a megfelelő törvényi szabályozás hiánya nem jelentheti egyúttal az alkotmányellenes jogszabály alkalmazásából eredő jogsérelem orvosolhatóságának hiányát. Ezért felszólították az Országgyűlést, hogy a hiányzó eljárási szabályokat alkossa meg. A taláros testület elszántságát mi sem mutatja jobban, mint hogy a legfelsőbb bírósági végzés megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz eljárást egy évre felfüggesztette, vagyis nem zárta ki a konkrét bírósági aktus megsemmisítésének lehetőségét. Az erélyes fellépésnek meg is lett az eredménye: a következő év tavaszán megszületett az alkotmányjogi panaszok tényleges orvoslását biztosító 1999. évi XLV. törvény.

Az eddigi gyakorlat alapján nem volt nehéz megindokolni, miért van lehetőségük az alkotmánybíróknak az alkotmányjogi panasz eljárás okán belefolyni a bizottság munkáját övező politikai perpatvarba. Ismét megjelent a kilencvenes évekből ismerős megoldás: a panaszos jogsérelme orvosolásának módjáról a megfelelő eljárási szabályok hiányában a konkrét ügy sajátosságaira tekintettel maga az Alkotmánybíróság határozott. Kimondta, hogy a panaszos konkrét ügyében alkotmányellenesen járt el a bizottság, és a jogorvoslat igénybevételének határideje a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet megszüntető törvényi rendelkezések hatálybalépésével kezdődik.

ÖNKÉNYES JOGALKALMAZÁS

Az AB-nak az előző fejezetben ismertetett megállapításai szöges ellentétben állnak a végzésben hivatkozott „állandó gyakorlattal”. Felmerülhet a kérdés: az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint valójában mik a feltételei az alkotmányjogi panasz eljárás lefolytatásának? Mi alapján tudjuk megmondani, hogy mely indítványok számíthatnak érdemi elbírálásra?

A fentiek alapján nyilvánvaló, hogy magabiztosan nem tudunk válaszolni ezekre a kérdésekre. (A végzésben elutasított panasz benyújtója 1999-ben valószínűleg még nem sejtette, hogy ügye még csak érdemi elbírálásra sem kerül. Bár az is valószínű, hogy több mint hat év után már inkább az okozhatott meglepetést számára, hogy egyáltalán született valamilyen alkotmánybírói döntés az ügyében.) Csúppán az világos, hogy ugyanazt az elvi kérdést (al-

kormányjogi panasz megszüntetése) homlokegyenest másként rendező két „állandó alkotmánybíró-sági gyakorlat” létezése súlyosan érinti a jogbiztonság követelményét. De nem kell 1992-ig visszanyúl-nunk igazolásért ahhoz, hogy az Alkotmánybíró-ság eljárása a saját maga által támasztott követelmények-nek sem tesz eleget. A már idézett 20/2005. (V. 26.) AB határozat hivatkozik az Emberi Jogok Európai Bírósága álláspontjára, mely szerint a „bírói út, illetve ezen belül az egyes fórumok/szintek igénybevételével kapcsolatos szabályoknak egyértelműnek, világosnak, precíznek kell lenniük, s a rájuk épülő joggyakorlatnak mindezt vissza kell igazolnia. A jogbiztonság sérelme adott esetben önmagában is előidé-zheti az egyezményesértést.”

Felmerülhet annak a lehetősége, hogy a magyar alkotmánybíráskodás tizenhat éve alatt megváltozott az erre vonatkozó joggyakorlat. Azonban az említett AB határozatok kihirdetési időpontjának vizsgálata inkább csak alátámasztja, hogy súlyosan következetlen az alkotmánybíró-sági ítélkezés. A 3/1998. (II. 11.) AB határozatot, mely a panaszos „különösen fontos érdekének” hiánya miatt utasította el az alkotmányjogi panaszt, négy hónappal később követte a 23/1998. (VI. 9.) AB határozat, mely hangsúlyozta, hogy a panaszosnak joga van az Alkotmánybíró-ság döntéséhez, és a bírósági végzés megsemmisítésével fenyegetőzött. Az előző fejezetben említett OGY-határozatot megsemmisítő 50/2003. (XI. 5.) AB határozatot valamivel több mint három, a Be. tanácsülésre vonatkozó rendelkezéseit felülvizsgáló 20/2005. (V. 26.) AB határozatot másfél év választja el a végzéstől, miközben a végzés alapjául szolgáló alkotmányjogi panasz már évek óta az AB előtt volt.

A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy az Abtv. szabályozása meglehetősen hiányos, és ez az alkotmányjogi panaszra különösen igaz. Az alkotmánybíró-sági eljárást semmilyen határidő nem köti. Ez még az absztrakt utólagos normakontroll esetében talán indokolható lehet, azonban konkrét normakontroll esetén az eljárás elhúzódása súlyosan sértheti a konkrét eljárásban részt vevők jogait. Ráadásul a joggal való visszaélés látszatát kelti, ha az Alkotmánybíró-ság úgy szünteti meg eljárásokat az alapul szolgáló jogszabályok hatálytalanságára hivatkozva, hogy azok saját felróható mulasztása miatt nem kerülnek elbírálásra a jogszabályok hatályának fennálltakor. Itt ismét emlékeztetnék a 3/1998. (II. 11.) AB határozatra, melyet az indítványok beérkezését követően több mint négy évvel, az új rendelet hatálybalépését követő két hónapon belül tett közzé az Alkotmánybíró-ság. De maga a végzés is ide tartozik, hiszen a panaszos által felvetett alkotmányossági probléma csak több mint hat évvel az indítvány benyújtását követő-

en, 2006. július 1-jétől szűnt meg, és az eljárást megszüntető végzés alig több mint fél évvel ezt követően megszületett.

Mindez annak gyanúját veti az Alkotmánybíró-ságra, hogy az alkotmánybírák precízen kidolgozott tesztek helyett saját eseti mérlegelésük szerint döntenek a panaszokról. A pártatlan, kiszámítható döntéshozatal látszatának elvesztésével az alkotmánybíráskodás nem fogja tudni betölteni azt a stabilizáló szerepet, amely létezésének egyik igazoló elve.

EGY MÁSIK LEHETSÉGES MEGOLDÁS

Végül azt vizsgálom, hogy a végzés alapjául szolgáló ügy panaszosa milyen döntésre számíthatott 2007 januárjában, mikor kézhez kapta az Alkotmánybíró-ság döntését.

Először is azt a kérdést kell megválaszolni, hogy az eljárás érdemi lefolytatásának megengedősége elbírálása tekintetében melyik „állandó gyakorlat” alkalmazására számíthatott nagyobb valószínűséggel. A jogirodalom alapján úgy tűnik, hogy a megengedőbb gyakorlat közismertebb.¹⁵ Arról sem feledkezhetünk meg, hogy az ezt alátámasztó döntések nagy horderejű, látszólag precedens értékű ügyekben születtek. A 23/1998. (VI. 9.) AB határozat eredményeként született meg az alkotmányjogi panaszok tényleges orvoslását biztosító 1999. évi XLV. törvény. A végzésben hivatkozott gyakorlat kisebb jelentőségű ügyekben és részben a Magyar Közlönyben közzé nem tett határozatokban érhető tetten. Ráadásul az Alkotmánybíró-ság a végzésben szüntetett meg először panaszeljárást pusztán a jogorvoslat lehetőségének hiányára hivatkozva, tehát ilyen értelemben maga is gyakorlatfejlesztő vagy -módosító. Sajnálatos módon az alkotmánybíró-sági gyakorlat ilyen alakulásáról viszonylag kevesen szerezhettek tudomást, mert a végzés a Magyar Közlönyben nem került közzétételre.

Mindezekre tekintettel valószínűsíteni lehetett, hogy a panaszt az Alkotmánybíró-ság érdemben el fogja bírálni. Azonban a jogsérelem orvoslásának valóban útjában áll a Legfelsőbb Bíróság – fent ismertetett – 2005. 1299. számon kiadott elvi határozata. Álláspontom szerint az alkotmánybíró-sági gyakorlat ismeretében az AB nem volt eszköztelen e probléma kezelésében.

Az Abtv. és a Be. szabályait összevetve, a szigorú szövegolvasat alapján úgy tűnik, a Legfelsőbb Bíróságnak igaza van: az Abtv. és ez alapján az alkotmánybíró-sági gyakorlat külön használja a „jogszabály alkalmazásának konkrét esetben történő visszame-

nőleges kizárását”, illetve a „büntetőeljárás felülvizsgálatát”.¹⁶ Márpedig a Be. valóban csak a büntetőeljárás felülvizsgálatának elrendelése esetén biztosítja a felülvizsgálati eljárást. Bár a fogalomhasználatból talán nem teljesen egyértelmű, de az is viszonylag könnyen belátható, hogy az Abtv. 43. § (3) bekezdése alapján csak anyagi jogszabály alkotmányellenességének megállapítása esetén köteles az Alkotmánybíróság elrendelni a lezárt büntetőeljárás felülvizsgálatát.

Nyilvánvalóan abszurd eredményre vezetne, ha a büntető anyagi és az eljárási jogszabályokat egy kap alá vennénk. Hiszen míg a Büntető törvénykönyv módosítása esetén a hatályon kívül helyezett bűncselekmények alapján a továbbiakban senkit nem lehet szankcióval sújtani, addig a büntetőeljárási törvény szabályainak módosításakor nem kell minden régi törvény alapján lefolytatott eljárást megismételni. Ehhez hasonlóan nem kell megismételni a már lezárt eljárásokat, ha az Alkotmánybíróság semmisít meg valamilyen büntetőeljárási rendelkezést. Így érthető, hogy az Abtv. 43. § (4) bekezdése csak anyagi jogszabályokra terjed ki.

Mindezek ellenére úgy tűnik, hogy a Be. tanácsülésre vonatkozó szabályait felülvizsgáló 20/2005. (V. 26.) AB határozat meghozatalakor az Alkotmánybíróság nyilvánvalóan nem számolt azzal a lehetőséggel, hogy a panaszosok nem tudnak érvényt szerezni a számukra kedvező alkotmánybírósi döntésnek. A 23/1998. (VI. 9.) AB határozat indokolásában

többször olvashatjuk, hogy a büntetőeljárás esetében a jogalkotó megfelelően rendezte az alkotmányjogi panasz eljárási jogi következményeit. Ekkoriban nem felülvizsgálati, hanem perújítási eljárásban biztosította a régi Be. a panasz jogkövetkezményeinek orvoslását, mely akkor is a büntetőeljárás felülvizsgálatának elrendeléséhez volt kötve. Mindez az Alkotmánybíróság részéről aligha lehetett figyelmen kívül hagyható eredménye. A 20/2005. (V. 26.) AB határozat annak ellenére a Be. felülvizsgálati szabályait jelölte meg alkalmazandó normaként, hogy csupán a Be. tanácsülésre vonatkozó szabályának alkalmazhatóságát tiltotta meg konkrét ügyekben. Az AB határozatból és a legfőbb ügyész felülvizsgálati kérelméből egyértelműen látszik, hogy a Be. felülvizsgálati rendelkezéseit alkalmazhatónak vélik ebben az esetben is. Ennek magyarázata az lehet, hogy a jogértelmezés ebben az esetben nem ragad le a szöveg egyszerű nyelvtani, fogalmi elemzésénél, hanem rendszertani értel-

mezéssel határozza meg a Be. kérdéses szakaszának értelmét.

Az alkotmányjogi panasz eredményeként a panaszosnak joga van olyan eljáráshoz, mely a jogsérelem orvosolhatóságát biztosítja. Az ehhez szükséges jogszabályt 1999-ben az Országgyűlés az AB útmutatásainak megfelelően megalkotta. A törvény a Polgári perrendtartásba külön beiktatta azt az esetet is, mikor eljárási jellegű jogszabályok alkalmazását zárja ki visszamenőleg az Alkotmánybíróság. A Be.-be nyilvánvalóan azért nem került hasonló rendelkezés, mert a jogalkotót csakúgy, mint az alkotmánybírák, biztosítva látta az alkotmányjogi panaszok orvosolhatóságát a büntetőeljárásokban. Tehát a Be. fogalomhasználata ebben az esetben nyilvánvalóan eltér az Abtv. fogalomhasználatától.

Egyébként nem példa nélkül álló eset, hogy bizonyos fogalmakat más-más értelemben használnak különböző jogszabályok. Ilyen esetekben azonban elvárás, hogy a fogalom meghatározások a jogszabályokban egyértelműen tisztázottak legyenek. Nem állítom, hogy a Be. jelenlegi megfogalmazása a legszerencsésebb, mint ahogyan az Abtv. 43. § (4) bekezdése sem az, de a helyes jogértelmezés véleményem szerint az lett volna, ha a Legfelsőbb Bíróság helyt ad a legfőbb ügyész felülvizsgálati indítványának.

Ez a történet sok mindenben hasonlít a 23/1998. (VI. 9.) AB határozat alapjául szolgáló üggyhöz. A bíróságok akkor sem tettek eleget az Alkotmánybíróság jogorvoslat módját meghatározó rendelkezéseinek. Azt már láthattuk, milyen döntésre sarkalta az alkotmánybírákat 1998-ban a bíróságok vonakodása. Ennek a harcias hozzáállásnak a végzés indokolásában azonban nyomát sem találjuk, holott 2003-ban is határozott döntést hozott a taláros testület a panaszos jogsérelemének orvoslása érdekében. Meglátásom szerint ebben az esetben is a 23/1998. (VI. 9.) AB határozatot kellett volna alapul venni.

Az Alkotmánybíróság több döntési lehetőség közül választhatott volna. Az 1998-ban és 2003-ban alkalmazott megoldásnak megfelelően megállapítható volna mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség fennállását, és felszólítható volna az Országgyűlést, hogy biztosítsa a jogorvoslatot abban az esetben is, ha alkotmányjogi panasz alapján büntetőeljárási jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságának visszamenőleges kizárására kerül sor. Az alkotmányellenes mulasztás felszámolására megfe-

MÍG A POLGÁRI ELJÁRÁS-
JOGBAN LÉTEZIK MEGOLDÁS
AZ ALKOTMÁNYELLENES-
NEK BIZONYULT ELJÁRÁSJO-
GI JOGSZABÁLYOK ALKAL-
MAZÁSÁBÓL EREDŐ ALAP-
JOGSÉRELMEK ORVOSLÁSÁ-
RA, ADDIG A LEGSÜLYOSABB
ALAPJOG-KORLÁTOZÁSOK
ELRENDELÉSÉNEK KERETÉÜL
SZOLGÁLÓ BÜNTETŐELJÁRÁ-
SI NORMÁK ESETÉBEN NINCS
ERRE LEHETŐSÉG.

lelő határidőt lehetett volna megállapítani, és a panaszos számára az így megalkotott szabályok alapján kellett volna biztosítani a jogorvoslatot. Egy ilyen döntés következetes folytatása lett volna az 57/1991. (XI. 8.) AB határozattal megjelenő, a 23/1998. (VI. 9.) és az 50/2003. (XI. 5.) AB határozattal kiteljesedő alkotmánybírói gyakorlatnak. Kissé problémásabb, de járható út lehetett volna a Be. felülvizsgálati rendelkezései tekintetében alkotmányos követelményt megállapítani, mellyel rá lehetett volna szorítani a Legfelsőbb Bíróságot az alkotmányjogi panaszok utat engedő értelmezésre.

Ehelyett az Alkotmánybíróság a legrosszabb módot választotta. Eltért a fentebb vázolt aktív alapjogvédő magatartásától, és egy nem túl megalapozott, kevesebb dicsőséggel kecsegtető, kétes értékű gyakorlatot erősített meg, ami felveti a esetről esetre történő, így önkényes jogalkalmazás vádját. Az alkotmányjogi panasz jogintézményét tekintve pedig – a legfőbb rendesbírói fórummal karöltve – azt az abszurd helyzetet hozta létre, hogy míg a polgári eljárásjogban létezik megoldás az alkotmányellenesnek bizonyult eljárásjogi jogszabályok alkalmazásából eredő alapjogsérelmek orvoslására, addig a leg súlyosabb alapjog-korlátozások elrendelésének keretétől szolgáló büntetőeljárás normák esetében nincs erre lehetőség.

JEGYZETEK

1. 9/1998. (I. 30.) AB határozat, 10/1992. (II. 25.) AB határozat, 11/1992. (III. 5.) AB határozat, 60/1992. (XI. 17.) AB határozat, 43/1995. (VI. 30.) AB határozat stb.
2. 9/1992. (I. 30.) AB határozat.
3. Ezt a megfogalmazást Max Weber alkalmazza a *Parlament und Regierung im neugeordneten Deutschland* című írásában. Lásd *Államtan*, szerk.: TAKÁCS Péter, Budapest, Szent István Társulat, 2003, 55.
4. A jogalkalmazás elméleti alapjairól lásd SZILÁGYI Péter: *Jogi alaptan*, Budapest, Osiris, 2000, 302–306.
5. 23/1990. (X. 31.) AB határozat, Sólyom László párhuzamos indokolása.
6. Lásd például a 42/1998. (X. 2.) AB végzést.
7. Ügyszám: 66/B/1993.
8. Már az 59/1993. (XI. 29.) AB határozat is utasított el hatályos jogszabályi rendelkezések ellen irányuló alkotmányjogi panaszt arra hivatkozva, hogy a jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságának visszamenőleges kizáráshoz a panaszosnak nem fűződik különösen fontos érdeke.
9. 1449/B/1992/13. AB határozat.
10. A teljesség kedvéért hozzá kell tenni, hogy a 3/1998. (II. 11.) AB határozat két alkotmányjogi panaszt visszautasított, mert a támadott rendelkezések értelmezése és konkrét esetekben történő alkalmazása nem alkotmányossági kérdés, hanem jogalkalmazói feladat.
11. Lényegében ezen alkotmányossági problémák miatt kezdeményezték még a Be. 360. § (2)–(3) és 371. § (1) bekezdésének utólagos normakontrollját.
12. A Be.-t módosító 2006. évi LI. törvény 2006. július 1-jei hatállyal a felülvizsgálat szabályait e vonatkozásban változatlan tartalommal a 416. §-ba építette be.
13. 41/2002. (VII. 12.) OGY-határozat.
14. A panaszt az Alkotmánybíróság a 23/1995. (IV. 15.) AB határozattal bírálta el, és megnyitotta a panaszos számára a polgári bíróság előtti jogorvoslat lehetőségét. E határozatnak kétszer is megpróbálták érvényt szerezni, de ez mindkét alkalommal megbukott a Legfelsőbb Bíróság ellenállásán.
15. Sólyom László a magyar alkotmánybíráskodásról írt könyvében hangsúlyozza: „Az alkotmányjogi panasz jogorvoslat voltából vezette le az Alkotmánybíróság, hogy az Alkotmánybíróságnak az egyéni jogsérelmet orvosolnia kell.” SÓLYOM László: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*, Budapest, Osiris, 2001, 54.
16. Például amikor a természet elleni fajtalanosság és a természet elleni erőszakos fajtalanosság büntető törvénykönyvi tényállását megsemmisítette az Alkotmánybíróság [37/2002. (IX. 4.) AB határozat], akkor elrendelték a jogerős határozatokkal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.